

Toerisme Anderlecht

Geef ons muren!

Dubrunfaut en Collier
in Anderlecht

Anderlecht, zeven eeuwen muurschilderkunst

Anderlecht kan onmiskenbaar bogen op een lange traditie van muurschilderkunst. De oudste muurschilderingen bevinden zich in de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Guido en dateren uit de 2de helft van de 14de eeuw, de recentste stammen uit de 19de eeuw. Muurschilderingen vormen ook in het gemeentehuis van Anderlecht een belangrijk decoratief element. Aan weerszijden van de collegezaal toont een werk van Charle-Albert uit 1878-1879

de maarschalk van Villeroi aan het hoofd van de Franse troepen. Twee dorpsplannen, van Anderlecht en van Kuregem, verfraaien de wanden van de eretrap op de tussenverdieping.

In dezelfde periode, aan het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw, doet ook de sgraffitokunst haar intrede. Anderlecht telt ongeveer 170 met deze decoratietechniek verfraaide huisgevels, in totaal om en bij de 450 sgraffiti. Nog later, in 1970, brengt de vermaarde kunstenaar Edmond Dubrunfaut muurschilderingen aan in het jeugdhuis in Scheut. In 1977 decoreert hij de drie ingangen van de gebouwen van de Anderlechtse Haard in de Kuregemse Grondelsstraat met het fresco 'De poorten van onze wereld'. Tussen 2001 en 2004 verwezenlijkt muurschilder Jean-Marc Collier het 'Anderlechts Concerto' in de Van Lintstraat op de zijgevel van het gemeentehuis. Hij zet zijn werk in Anderlecht voort tussen 2006 en 2008 met 'Anderlesia', een fresco in het historische centrum. Deze muurschildering in de Rauterstraat neemt de toeschouwer mee op een reis door tijd en ruimte in Anderlecht.

In de zomer van 1991 duikt een ander fenomeen op in Anderlecht: de graffiti van de Hall of Fame. Dit efemere openluchtmuseum strekt zich uit onder de ring tussen het Vijverpark en Neerpede. Niet minder dan 150 steunpijlers van het viaduct van de ring maken er deel van uit.

Maar laten we niet op de zaken vooruitlopen. Deze gids laat u kennismaken met twee beroemde muurartiesten: Edmond Dubrunfaut en Jean-Marc Collier...

Gaëtan Van Goidsenhoven
Burgemeester

Fabienne Miroir
Schepen van Toerisme

Edmond Dubrunfaut en zijn missie	1
Edmond Dubrunfaut in Anderlecht: kijkwijzer	3
Jean-Marc Collier en het trompe-l'oeil	9
Jean-Marc Collier in Anderlecht: kijkwijzer	10

Edmond Dubrunfaut en zijn missie

KUNST VOOR ALLEN EN OVERAL

Edmond Dubrunfaut is in 1920 geboren in Denain (Frankrijk). Vrij snel vestigt zijn familie zich in Calonne bij Antoing, in het Doornikse. Dit *Pays Blanc* van steengroeven, cementfabrieken en kalkovens, van hard labeur, solidariteit en sociale strijd is bepalend voor de thematiek van de latere kunstenaar. De jonge Dubrunfaut trekt niet naar de cementfabriek, maar krijgt de kans te studeren. Hij volgt eerst een artistieke opleiding aan de *Académie de Tournai* en in de jaren 1940-43 aan de School van Ter Kameren in Brussel.

Een scharniermoment is de wereldtentoonstelling van 1937 in Parijs, waar hij monumentale schilderkunst van enkele Franse artiesten en ook hedendaagse Belgische wandta-pijten ontdekt; Picasso's *Guernica* is voor hem dé schok-ervaring. Van dan af weet hij zich gesterkt in zijn droom monumentaal werk te creëren. Meer en meer raakt hij overtuigd van de noodzaak dat kunst, bevrijd van salons en musea, in de openbare ruimte te zien is, in het bereik van allen. Kunst is immers zoals arbeid een gemeenschapsvormende factor, bevordert dialoog en harmonie.

FORCES MURALES, 1947-59

Al in 1945 bepleit Dubrunfaut in het *Manifeste pour l'art mural* de interactie tussen monumentale kunst en moderne architectuur met haar sobere volumes en naakte muren. De skeletbouw van beton of staal krijgt als het ware een oplichtende huid van kleur en lijn.

Samen met Roger Somville en Louis Deltour sticht Dubrunfaut in 1947 de groep *Forces murales* die tot 1959 actief is.

Het collectief stelt in zijn manifest vooreerst de herwaardering van de verschillende wandtechnieken. Ook met nieuwe materialen en technieken wordt geëxperimenteerd. Zelf afkomstig uit de arbeidersklasse verdedigen de artiesten vervolgens een openbare kunst voor allen, aan te brengen daar waar mensen voorbijkomen en leven. In hun figuratieve kunst vormt de menselijke figuur het middelpunt, thema's zijn aan de werkelijkheid ontleend: leven, arbeid, strijd, lijden, vreugde, overwinning en hoop. Tenslotte ijveren de kunstenaars door de samenwerking met architecten voor een synthese van de plastische kunsten, van muurkunst en architectuur. In hun visie staan gemeenschappelijke creatie en arbeid centraal, naast een uitgesproken geloof in de kracht van de arbeiders- en kunstenaars-solidariteit. Het op het eerste gezicht misschien eenvoudige 'Geef ons muren' is de synthese van een rijke humane demarche.

Gedreven door die idealen richten Somville, Deltour en Dubrunfaut, die sinds 1948 leraar monumentale schilderkunst aan de *Académie de Mons* is, zich op de frescotechniek; ze is minder duur en sneller qua uitvoering dan het wandtapijt.

Begin jaren '50 worden Somville en Deltour lid van de Communistische Partij. Dubrunfaut is sympathisant: zijn ideeën zijn nauw met een humanistisch communisme verwant, maar hij is tegen de dictatuur gekant.

In 1959 houdt *Forces murales* op te bestaan. Dubrunfaut is nog geen veertig.

CUESMES 68, 1968-78 EN ERNA

Als docent aan de *Académie de Mons* in de secties Schone Kunsten en Architectuur kan hij zijn cruciale ideeën en ervaringen aan een jongere generatie doorgeven. Met zijn studenten richt hij de groep Cuesmes 68 op. De naam is geïnspireerd door de plek waarvoor in het jaar 1968 de eerste opdracht komt: een banaal betongebouw dat de refter van een technische school in Cuesmes (nabij Mons) wordt.

De 450 m² muurkunst is geen som van de inbreng van eenieder, maar behoort de groep toe; 'Allen voor één, één voor allen', zoals Dubrunfaut het wat later formuleert. Via het beeld treedt de gemeenschap van schilders in dynamische dialoog met die van boeren en arbeiders, en omgekeerd. Eenzelfde interactie wordt beoogd tussen de artiesten en de leerlingen van de school. Het project is opnieuw een boeiende oefening in integratie: de schilderkunst humaniseert de architectuur en haar gebruikers. Voor al die vormen van synergie heeft de schilder een bijzondere voorkeur, wat ook uit de werken in Anderlecht blijkt.

Scholen, hospitalen, gemeentehuizen, toegangshallen, vakbondsklokken ... worden het werkterrein van Cuesmes 68. In de jaren 1970 werkt het collectief twee maal in Anderlecht: fresco's voor het *Huis van de jongeren* in Scheut en voor de woontoren van de *Anderlechtse Haard* in Kuregem. Beide opdrachten zijn uitgevoerd tijdens het burgemeesterschap van Henri Simonet, PS.

Cuesmes 68 is actief tot het mandaat van Dubrunfaut aan de *Académie de Mons* in 1978 afloopt. De wandkunst en haar verschillende technieken blijven hem ook nog in de volgende twintig jaar fascineren. In de laatste jaren van zijn leven houdt hij het bij tekenen.

Edmond Dubrunfaut, de geëngageerde kunstenaar én overtuigde muralist, overlijdt 87 jaar oud in Veurne.

Edmond Dubrunfaut in Anderlecht: kijkwijzer

DE JONGEREN EN HET LEVEN, 1970

Huis van de jongeren, architect John Eggericx, park tussen Scheutlaan, L. Debattylaan en L. De Swaefstraat; nu gemeentelijk depot

Wat en hoe? Beeldanalyse

Het collectief *Cuesmes 68* realiseert in het *Huis van de jongeren* voor het eerst wandkunst buiten en binnen in hetzelfde complex. Het ensemble van 100 m²

met zeven muurschilderingen heeft als thema *De jongeren en het leven*. In deze tekst wordt het oorspronkelijke project beschreven, wat niet meer met de huidige toestand strookt.

De bakstenen buitenmuur is de drager voor *De groet/het heil van de jonge arbeiders*. In het rechter veld roepen arbeiders en machines het dagelijkse labeur op. Links bewegen jonge mannen en vrouwen in een fabrieksomgeving, enkele figuren keren zich met geheven arm naar de toeschouwer toe.

De motieven sluiten aan bij de leefwereld van jonge stedelijke arbeiders. Door het drukke werk overdag kunnen ze hun lot verbeteren; hun optimistische toekomstbeeld drukken ze in een groet uit.

De vrij brede muur wordt met monochrome partijen rood en zwart opgedeeld.

Tegen die kleurvlakken staan en gaan de arbeiders, aangezet met veel wit en blauw, in gevarieerde houdingen en gebaren. De monumentale lichamen, levensgroot, zijn expressionistisch behandeld met een deformatie van handen en benen. Op het voorplan geplaatst in de scènes met weinig dieptesuggestie, spreken ze de toeschouwer direct aan.

De draaiende toegangsdeur, de scharnier tussen buiten en binnen, toont aan beide vlakken een driedelige compositie. Aan de buitenzijde neemt een vrij potsierlijke dandy de totale hoogte in, katten en vissen figureren in de twee nevenregisters. Het binnendeurveld toont als tegenfiguur een boerin geflankeerd door een bok, een geit en kalkoenen.

Een huis voor jongeren is natuurlijk vooral een plek voor vrijetijdsbesteding en cultuur. Vandaar dat er in het interieur een klein theater en een bar met fresco's zijn voorzien. In *De jeugd en de zee* is een zittende jonge vrouw in een wit-blauwe jurk verbeeld; twee meeuwen spreiden krachtig hun vleugels tegen een rode achtergrond.

Een paar gezeten tussen vijf kippen en een haan bevolkt *De jeugd en het platteland*. Op een beige basiskleur contrasteren het blauw, geel-oranje en rood van de kledij. Het thema is misschien voor een stedelijke jeugd een vrij anachronistisch element, maar past perfect in de stelling van Dubrunfaut dat alles

duurzaam en ondeelbaar is verbonden, dus ook stad en platteland.

Vlakbij de trap toont *De jeugd en de sport* drie jongemannen bij het basketbal.

Dominante kleuren zijn donkerblauw en wit.

Dan volgt het kleurrijke *De jeugd en de muziek*. Vijf jongeren genieten van hun samenzijn, fluit en gitaar worden bespeeld, bloemen aangereikt. Die ontspanning wordt duidelijk niet gedeeld door een forse gestalte tegen een rode achtergrond, *De boer*. In zijn kledij ontmoeten twee primaire kleuren elkaar, geel en blauw. Het beeldprogramma sluit af met *De zwangere jonge vrouw*, die zich eerder bedrukt afwendt. De beige achtergrond wordt met aardkleuren gecombineerd. Rest nog een stukje muur voor een humoristische noot: *De nieuwsgierige*, een wat vreemde vrouw in wit en rood die heimelijk toekijkt.

De personages zijn in de leegte van het muurvlak opgesteld, dus niet in een concreet gemaakte omgeving.

Voor de schilderijen binnen en buiten gebruikt het collectief acrylhars vermengd met pigmenten. Dit materiaal weerstaat aan kleurdegradatie en wrijving, wat vereist is voor een creatie die duurzaam moet zijn

Waarom? Kunst- en maatschappijvisie

Geen schilderen om het schilderen, maar kunst voor het leven! Het collectief focust op de jeugd, haar arbeid en vrije tijd; homo faber en homo ludens vinden elkaar. In het middelpunt van die figuratieve kunst staat de mens, niet als geportretteerd individu, maar als lid van een gemeenschap in ontwikkeling.

Met haar perspectievenspel (buiten/binnen en onder/boven) creëert de architectuur van J. Eggericx een als het ware bewegend beeld, geleidelijk door de bezoeker te ontdekken. Dit proces speelt volledig op de dynamiek van de jeugd in, die van Anderlecht én van de studenten verenigd in Cuesmes 68.

Leven en kunst zijn één.

DE POORTEN VAN ONZE WERELD, 1975-77

Woontoren *Anderlechtse Haard*, architecten M. Boelens en R. Wasterlain, Grondelsstraat 59-63

Wat en hoe? Beeldanalyse

De *Anderlechtse Haard* bouwt in de jaren 1970 een groot woonblok met drie appartementsgebouwen aan de Grondelsstraat. Op muren en zolderingen in de toegangsruimtes realiseert de groep *Cuesmes 68* tussen 1975 en 1977 *De poorten van onze wereld*, een geheel van 540 m² schilderijen.

Om economische redenen is de hoogte van de hallen in de woontoren beperkt. Het natuurlijke licht dat aan de achterzijde naar binnen valt, verhelpt het neerdrukkende van de architectuur niet. Wanneer Dubrunfaut de nog onbewoonde blokken binnengaat, is hij aangegrepen door de harde kubusvorm van de toegangen.

‘Dit volume doen barsten!’ is zijn antwoord. Voordeel kan zeker worden gehaald uit de beglaasde wanden en deuren die een uitwisseling buiten/binnen en omgekeerd mogelijk maken. Maar om van die kubus een heuse open ruimte te maken, is er meer nodig: een uitnodigend beeldprogramma gevat in een verrassende compositie.

Voor de bewoners zijn de toegangshallen plekken van gaan en komen, van constante dynamiek, van al dan niet toevallige ontmoetingen. De poort tot hun stukje wereld, hun appartement, wordt opengegooid op onze planeet aarde, op de maan en de zon. De gekozen iconografie strookt met Dubrunfauts humanistische visie op mens en kunst en is ook geïnspireerd door de nucleaire bewapeningswedloop en de ruimtevaartsuccessen.

Om de bedrukkende kubusvorm te doorbreken, opteert het collectief voor een compositie beheerst door cirkel en spiraal.

Rekening houdend met de functie van de ruimtes, is acrylhars gebruikt, een materiaal dat aan wrijving en kleurdegradatie weerstaat. De afwerkingslaag is een acrylvernis.

De poort van de maan in het appartementsgebouw nr. 59

De verovering van de ruimte door kosmonauten beheerst de toegangshal.

Voor de centrale cirkel van de zoldering bedenkt Dubrunfaut met *De*

rondedans van de kosmonauten een hulde aan de Amerikaanse en Russische pioniers van de ruimtevaart, zoals Joeri Gagarin en Valentina Tereshkova, respectievelijk de eerste man en eerste vrouw in de ruimte. Een krachtige blauwe en gele spiraal, bezaaid met gigantische bloemen, verbindt de kosmische leegte met de aarde.

Op de muur links bereiden de ruimteveroveraars zich op hun expeditie voor en *Einstein en de kosmonauten* schetst hun ontmoeting buiten de tijd met de illustere geleerde. In het cirkelsegment boven die twee scènes openen zich grote rode bloemen als grillige sterren op een blauw veld.

De rechter muur toont *De terugkeer van een ruimtekabine*, spectaculaire gebeurtenis geobserveerd door De bezoekers, een groep vrouwen met kind. *De maanlanding*, links van de toegangsdeur, roept de eerste maanwandeling van de Amerikanen Neil Armstrong en Edwin Buzz Aldrin op.

De gigantische fantasievolle bloemen en andere organische vormen die in banen om de aarde slingeren, zijn uit de droom van de mens ontstaan. Op zijn groots kosmisch avontuur, waarbij hij het maanoppervlak zal betreden, neemt de astronaut een stukje poëtische herinnering aan zijn planeet aarde mee.

De dominante kleuren zijn geel, blauw, wit, rood en grijs.

De poort van de aarde in het appartementsgebouw nr. 61

In de toegangshal is de mens en zijn omgang met de wereld het thema.

De centrale cirkel van de zoldering is de plek voor *De rondedans van de volkeren*. Vriendschap en eensgezindheid tussen volkeren en rassen, waarborg voor onze toekomst, schrijft Dubrunfaut. Creatieve krachten kunnen evenwel in hun tegendeel omslaan: angstaanjagende beelden van vernieling door burgeroorlog of atomair conflict in *De atoomwaanzin of de vrede*. In de spiraal die zoldering en muren verbindt wemelen misvormde lichamen, skeletten van mens en dier, en hybride wezens naar Bosch door elkaar.

Op de linker muur komt het dagdagelijkse naar voren, zoals in het vredige *De boeren*. Het eensgezinde arbeiden op het land staat in schril contrast met de onrustwekkende personages en de grote witte vogels in de cirkelboog.

Eenzelfde oppositie beheerst deels de muur rechts. Boeren zijn verenigd rond het scheren van schapen; in de spiraalvorm bovenaan ligt een uitgemergelde man tussen schedels en hondenskeletten. Scheppende daad en vernieling zijn de mens nu eenmaal eigen.

De zone boven de toegangsdeur is de plek voor harmonische scènes van vrede en verstandhouding, *Het delen*.

In het ensemble overheersen blauw, rood en geel-wit.

De poort van de zon in het appartementsgebouw nr. 63

De poort toont de weldaden van de zon voor de mensheid.

De mythe van Helios, in de centrale cirkel van de zoldering, wordt bevolkt door de zonen en dochters van de Griekse zonnegod die drie witte stieren bewaken. Boven de raampartij achteraan komt *De fotosynthese in het woud* in beeld. Lichtenergie als basis van het leven wordt zichtbaar in de groei van bomen, in de vruchten van de aarde.

Op de rechter muur bovenaan is de mens bedrijvig: een boom is gekapt, een andere wordt bijgesnoeid. In de benedenzone wordt zonlicht in een glazen ruimte geabsorbeerd en in warmte-energie omgezet, *Het serre-effect*. Zo kan de mens (nieuwe) producten telen en oogsten. In het volgende tafereel staat een groepje personen bij een zonnecollector die propere energie levert.

De spiraalsliert bovenaan toont *De fotosynthese* in zee waar een jong paar tussen vissen en dolfijnen dynamisch vooruit stapt; ook in de oceanen is er leven.

De muur links is het beeldvlak voor mensen die een bos aanplanten of groenten oogsten geteeld op verzorgde tuinbedden.

Dan volgt de nieuwe mythe: vakantie, lichamen door de zon gekoesterd! Het verwante thema van de baadsters is boven de toegangsdeur te zien. Het is nú genieten, want dra komt de winter en stopt die zomerse figuren in dikke jassen.

Wat in de compositie van het geheel krachtig werkt, zijn de laaiende rode vlammen die de zonne-energie en haar weldoende inwerking oproepen.

De belangrijkste kleuren zijn goudgeel, rood, blauw, wit, en grijs.

Waarom? Kunst- en maatschappijvisie

In zijn projecttekst *De poorten van onze wereld*, bekrachtigt Dubrunfaut eerder geformuleerde visies. Met en voor de

mens moet, daar waar hij woont en in de onmiddellijke omgeving, een esthetisch kader ontstaan. Een humanistische samenleving is dat aan zichzelf verplicht. In de drie toegangshallen, de plek bij uitstek voor monumentale kunst, zijn de algemene thema's gebaseerd op drie benaderingen van het realisme: het poëtische, het mythische en het fantastische in dialoog met het dagdagelijkse.

De gekozen thematiek benadrukt het puur architecturale gegeven van de passage in de gebouwen. In een ruimere, symbolische betekenis is de poort ook een ouverture op de wereld met de aarde, de maan en de zon. Tenslotte wijst de poort, vanuit een plastische benadering, op de interactie tussen architectuur en muurkunst, een cruciale idee van de schilder. Door de kubus met de cirkel en de spiraal te doorbreken, veroveren ritme en dynamiek zolderingen en muren; een architectuur op mensenmaat ontstaat. Samen met zijn studenten vat Dubrunfaut dus de ruimte in haar geheel op. Wat bouwkundig beschouwd de inkapseling van de interne ruimte met muren en zolderingen is, wordt een beeldwereld in '... le large dialogue par la vie avec le public.'

Tot vandaag.

Jean-Marc Collier en het trompe-l'oeil

EEN BRUG TUSSEN WERKELIJKHEID EN ILLUSIE

Jean-Marc Collier is in 1954 geboren in Brussel. Als kind is hij al geboeid door tekenen en schilderen. Later verwerft hij aan de UCL Louvain-la-Neuve het diploma burgerlijk ingenieur-architect. Door deze instelling wordt hij aangeworven als vorser en assistent urbanisme (1978-80; 1984-86).

Een zeer belangrijke ervaring is zijn werk als architect in een oase in de Sahara, dit in opdracht van de Dienst Historische Monumenten van Algerije. De twee jaren die hij in de woestijn verblijft, 1982-84, zijn beslissend voor de nieuwe

oriëntatie in zijn loopbaan. De plaatselijke landschappen verscherpen zijn ervaringen van weidse ruimte en illusie.

Voor Collier opent zich de weg van de monumentale schilderkunst, waar zijn passie voor architectuur, zijn interesse voor ruimte en het picturale kunnen samenvloeien. Hij realiseert zijn eerste fresco's in opdracht van privé-personen op tuinmuren, in traphuizen en salons. Ook firma's, restaurants, gemeentelijke administraties... doen op hem beroep.

Collier sluit dus aan bij een traditie van de meesters uit het verleden; hij werkt vooral op bestelling. Hij wil de droom van zijn opdrachtgevers vertolken. Met gebouwen en andere beeldelementen wordt op gebeurtenissen uit hun leven, op hun herinneringen gealludeerd. Elk detail is belangrijk, is een schakel in de biografische demarche die Collier ontwikkelt. Soms neemt hij in zijn compositie personen op die hij ontmoet tijdens de realisatie of de voorbereiding ervan; hij vertelt hun verhaal in verf.

Ook zijn muurschilderingen in de publieke sfeer tonen hoe hij met tijd, ruimte en perspectief speelt. Zijn opleiding als architect is bepalend om zijn landschappen en stadsgezichten passend in de omgeving te integreren. Muurvlakken doorbreekt hij met het efficiënte trompe-l'oeil, waardoor de werkelijkheid harmonisch in een mogelijke, in een imaginaire wereld overgaat.

Zijn opdracht in Anderlecht is aangezet tijdens het burgemeesterschap van Jacques Simonet, MR-PRL, naar een initiatief van schepenen Philippe Debry, Ecolo.

Vermits de kwaliteit van de drager de levensduur van het fresco bepaalt, wordt de muur eerst met glasvezel en een speciale laag bezet. Bij het schilderen gaat hij van een tekening uit, dan volgen het inkleuren en de details.

Collier werkt ook met olie of acryl op doek. Verder is hij als tekenaar actief.

Jean-Marc Collier in Anderlecht: kijkwijzer

ANDERLECHTS CONCERTO, 2001-2004

Gemeentehuis, Van Lintstraat 2

Wat en hoe? Beeldanalyse

In de context van de renovatie van het gemeentehuis schildert Collier het fresco van 175 m², gesigineerd en gedateerd sept. 2004. Hij biedt geen topografisch beeld van belangrijke gebouwen in Anderlecht, maar een encenering opgebouwd rond het gemeentehuis, dat op het middenplan voorkomt. Aan de voet ervan sluimert het Erasmushuis aan de waterkant. Boven rechts duikt het silhouet van de collegiale Sint-Pieter-en-Guido met haar fraaie toren op. Ook het kanaal met een aange-meerde woonboot op het voorplan is een verwijzing.

En dan zijn er de kleinere motieven! Als allusie op de voormalige veeartsenijschool van Veeweyde komt links een poes om het hoekje kijken. Tegen de stoep ligt een voetbal verloren, teken voor de beroemde sportclub. In het uithangbord komt een stier in beeld die naar de slachthuizen verwijst. Een exotisch tintje levert de palmboom boven het dak van het Erasmushuis: een herinnering aan het verblijf van Collier in een Algerijnse oase, maar ook een toespeling op de verscheidenheid van de Anderlechtse bevolking. Ook de menselijke figuur ontbreekt niet; de dame op het balkon van het gemeentehuis is mevrouw Collier, echtgenote van de schilder.

Vermits de gevel vrij hoog is, hanteert Collier een compositie gekenmerkt door een opwaartse beweging, een stapeleffect. Wegens de beperkte teruggang is deze perspectiefschildering een heuse uitdaging.

De toeschouwer wordt in het beeld ingeleid door een trompe-l'oeil: de werkelijk gebouwde gevel gaat over in een voorgestelde wand. Zo stapt de wandelaar een 'mogelijk' beeld van Anderlecht binnen, een illusie.

Waarom? Kunst- en maatschappijvisie

Collier nodigt uit tot een nieuwe, een andere perceptie van het vertrouwde stadsbeeld. Hij staat stil bij de inplanting van het gemeentehuis in Kuregem. Dit gebouw van architect Jules-Jacques Van Ysendijck, in 1879 ingehuldigd, wendt zich met zijn fraaie hoofdgevel en vooruitspringende toren opvallend van de oude dorpskern af.

Met zijn optische illusie, neergezet in natuurgetrouwe kleuren, plaatst Collier het gemeentehuis in het midden van het historische Anderlecht. De nieuwe compositie, 'n concerto, prikkelt onze verbeelding.

ANDERLESIA, 2006-08

V. Rauterstraat 28bis

Wat en hoe? Beeldanalyse

In twee fasen realiseert Collier tussen 2006 en 2008 op een voormalige fabriekssite, die voor de sociale woningbouw van de *Anderlechtse Haard* is afgebroken, 1000 m² muurkunst, het grootste project in Brussel. Met zijn thematiek richt de schilder zich tot de buurtbewoners: hij houdt hun herinnering levendig aan het rurale en industriële

verleden van Anderlecht en hangt dit motief op aan het element water in het algemeen en aan het kanaal Brussel-Charleroi in het bijzonder.

Het grootschalige fresco begint krachtig met een beschilderde puntgevel van het huis nr. 28bis die de reëel gebouwde façade van nr. 28 voortzet, tot zelfs in de details van de natuurstenen sokkel, de deur met brievenbus, het kelderraam waarachter een kat komt kijken. De verrassende trompe-l'oeil bewerkt ook hier de overgang van realiteit naar verbeelding. Voor de toegangsdeur staat Jules Collier, vader van de schilder, die een zeil wegtrekt, zodat deels een schildering wordt onthuld, een schilderij in een schilderij dus. Hangend uit een raam op de tweede verdieping helpt Colliers dochter bij het wegnemen van het grote doek. De voorstelling is dicht aan het beeldoppervlak opgebouwd, naar de toeschouwer gehaald.

De wandelaar kan nu in het landschap onder de eerste bogen stappen: het platteland van Neerpede met groene weiden, bloemen, bomen, een merrie en een veulen, een windmolen, een herder met een kleine kudde schapen. Een landweg rijgt de drie scènes aan elkaar.

De hoge bogen vier en vijf zijn als een venster op de *Savonnerie Latis*, aan de ene kanaaloever gelegen, en een fabrieksgebouw met schouw, enkele huizen en een aangemeerd schip die zich aan de overkant in het water weerspiegelen. Oude prentbriefkaarten zijn bron van inspiratie.

Boven de bogen zes en zeven is Erasmus aan het woord. *UBI AMICI IBI OPES. Daar waar vrienden zijn, daar is rijkdom. Là où sont les amis, là est la richesse. Erasmus Adagium 224.* En verder luidt het: *UBI BENE IBI PATRIA. La patrie est là où on se sent bien. Het vaderland is daar waar men zich goed voelt. Erasmus Adagium 1193.* Adagia zijn een verzameling Griekse et Latijnse spreuken en korte betogen van de humanist die in 1521 in Anderlecht verblijft.

Onder boog zes voert de perspectief over een brug naar verschillende straten, een gele tram, op het achterplan de collegiale, rechts het *Estaminet chez, bij Roger*, enkele mensen in het straatbeeld. Kortom, een plek waar het goed wonen is zoals Erasmus het formuleert. Boog zeven opent in het middenplan op een brug waarover een trein dendert; verder komen het Erasmushuis in beeld, het gemeentehuis, de brouwerij Atlas en op de achtergrond rijst, als in een visioen, de basiliek van Koekelberg boven de hoogbouw uit. Onderaan signeert en dateert (2006) Collier zijn fresco's.

Het stedelijke landschap onder boog acht sluit bij het vorige naadloos aan. Op de heuvel stapelen een miniatuur Atomium, het Europese parlement, de kathedraal van Brussel, het stadhuis en het justitiepaleis als tegenhanger van de basiliek zich op. De metalen brug lijkt geïnspireerd door de constructie over het kanaal, richting Molenbeek. Collier is als een hedendaagse *vedutista*.

Vanonder boog negen kijkt de toeschouwer in een bekoorlijk landschap met een kleine boerderij Biestebroeck en stallingen aan de voet van een stenen brug, waarop *Bruxelles Petite-Ile, Brussel Klein-Eiland* staan vermeld. Door de omheiningsmuur wordt deze scène aan de volgende gelinkt, waar de versterkte toegang van het Hof ter Biest opduikt. Dit pand, in de vijftiende eeuw nog een imposant slot, is in 1955 afgebroken.

Nu volgt een arcade van twintig lagere bogen, per twee samengebracht. Door die gesuggereerde openingen blik de wandelaar in de vallei van de Neerpede met akkers en weiden. Collier gaat hier uit van een panoramische foto. Een eenzame hond is een detail dat hij op vraag van een voorbijgangster toevoegt.

Het opvallende ensemble sluit af zoals het is ingezet, met een grote schildering die de façade van de sociale woningbouw aan de achterzijde denkbeeldig vervolgt. De opstand is driedelig: tussen de ramen links en rechts opent een indrukwekkende boog op een landschap. Natuur alom! Bloemen die de vensterbanken versieren, twee reigers die met brede vleugelslag in de blauwe lucht bewegen. Een laatste maal kan de toeschouwer de weg volgen die door een landschap met een rivier en beboste heuvels slingert.

Collier verenigt in *Anderlesia* zijn ingenomenheid met architectuur en schilderkunst. In een strakke, ritmische articulatie van elkaar opvolgende bogen weet hij rustige, haast tijdloze stedelijke of natuurlandschappen te evoceren. Zonder hiaten meanderen ze op de muren zoals het water zelf. Of hoe, op blinde muren, structuur en poëzie elkaar in het beeld ontmoeten.

Waarom? Kunst- en maatschappijvisie

Het collectieve geheugen gaande houden, denkt Collier! Niet zozeer om het verleden op zich na te jagen, maar om de plek waar men dagelijks langsgaat, woont, zijn wagen parkeert, een praatje maakt ... los te maken van het strikt utilitaire. De bewoners van deze wijk kunnen de landschappen en stadsgezichten op de muren bekijken, bevragen, er zich over verwonderen en er denkbeeldig binnenwandelen. Op de achtergrond wenkt de stad, eerder als een droombeeld, weg van de dagelijkse hectiek.

Een passende ondertitel voor *Anderlesia* zou kunnen zijn: *Reis in het land van Anderlecht. Reis in de tijd en in de ruimte.*

Bibliografie

J.-M. Collier, <http://jmc-peinturemurale.artyweb.be>

A. Dedobbeleer, *Jean-Marc Collier, rencontre à son atelier le 21 juin 2011*, getikte tekst.

E. DUBRUNFAUT, *Les portes de notre monde*, getikte tekst.

J. GUISSSET, *Edmond Dubrunfaut. Des murs qui parlent*, Brussel, 1998.

J. GUISSSET & C. BAILLARGEON, *Forces murales. Un art manifeste*, Waver, 2009.

H. JUIN, *Edmond Dubrunfaut et la recherche de liens communs. Art monumental*, Brussel, 1982.

ANDERLECHT

Toerisme Anderlecht Kapelaanstraat, 1-7 1070 Brussel T: 02 526 83 65
Facebook: Tourism Anderlecht of Toerismehuis van Anderlecht
toerisme@anderlecht.irisnet.be | www.anderlecht.be/toerisme

Een rondleiding? KLARE LIJN vzw Dorpsstraat, 40 1070 Brussel
T: 0493 50 40 60 e.kubiak@scarlet.be

Op initiatief van Fabienne Miroir, schepen van Toerisme en van Monumenten en Landschappen. Met de steun van burgemeester Gaëtan Van Goidsenhoven en van het schepencollege van Anderlecht.

Fotokrediet Gemeentebestuur Anderlecht

Coördinatrice: Annick Dedobbeleer | **Redactrice:** Annemie Swaelens

Beschikbaar in dezelfde collectie:

- ★ In de voetsporen van Jacques Brel in Anderlecht
- ★ In de voetsporen van Maurice Carême in Anderlecht
- ★ In de voetsporen van Lismonde in Anderlecht
- ★ Kunst in de metro van Anderlecht
- ★ De muurschilderingen van de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Sint-Guido in Anderlecht
- ★ De prachtige sgraffiti van Anderlecht
- ★ De Hall of Fame van Anderlecht